

Musik og kor

Instrumentalundervisning i de første skoleår og orkester fra 5.-12. klasse
Her er beskrevet musikundervisningens hensigt og undervisningsplanerne for musik.

Faglige mål

Instrumentalundervisning i de første skoleår

Ved skolestart får eleverne en pentatonfløjte (et blokfløjteligende instrument) som eleverne spiller på dagligt i 1. og 2. klasse sammen med klasselæreren. I 3. klasse erstattes pentatonfløjten af en sopranfløjte, som bruges i klassen mange år fremover. Det er stadig klasselæreren som dagligt spiller med klassen i fællesskab.

I 3. klasse modtager alle eleverne egentlig strygeinstrument undervisning af en violinlærer, en bratschlærer og en cellolærer, både i mindre grupper og hele klassen samlet. Skolen har strygeinstrumenter i forskellige størrelser, som eleverne kan leje til den obligatoriske strygerundervisning i 3. klasse. Der undervises efter principperne i colorstring metoden, hvor strengene har hver deres farve, og noderne stille og roligt leges ind i undervisningen. Abstraktionen ved nodelæren undgås hermed næsten fuldstændigt.

Orkester 5.-12. klasse

På Vidar skolen har eleverne fra 5. – 12. klasse orkesterundervisning. For at kunne deltage i orkesterundervisningen er det nødvendigt at spille et instrument, der bruges i orkestersammenhæng, dvs. et melodi-instrument såsom violin, bratsch, cello, kontrabas, tværføjte, obo, klarinet, fagot, trompet, basun, tuba, horn eller et lignende melodi-instrument. Akkord-instrumenter som klaver, guitar og harmonika kan ikke umiddelbart bruges som orkesterinstrument. I en vis udstrækning bruges der også slagtøj i orkesterundervisningen.

Orkestertimer optræder første gang på skemaet i 3. klasse. Når eleverne har fået ordentligt fat på deres instrumenter, samles alle strygerne til sammenspillet, hvor de fortsætter deres colorstring øvelser, nu bare i samspil med lyse, mellem og dybe stemmer.

I slutningen af 4. klasse afgøres hvilket orkesterinstrument eleven skal fortsætte med i den resterende skolegang. Denne beslutning tages efter en seriøs samtale med eleven på tomandshånd, og derefter afprøves de forskellige muligheder.

I 5. klasse oprettes så det første lille symfoniorkester, hvor nu strygeorkesteret er udvidet til også at rumme blæsere fra både træ- og messingfamilien.

I 6. klasse fortsætter orkesterundervisningen.

7. og 8. klasse spiller sammen i ”mellemskoleorkesteret” og 9.-12. klasse spiller i ”overskoleorkesteret”.

I løbet af skoletiden bliver orkesterspillet naturligvis mere krævende, og de større krav i orkesterspillet forudsætter, at eleverne til stadighed udvikler deres kunnen på deres respektive instrumenter. Skolen forventer, at eleverne modtager individuel undervisning på deres instrument for derigennem at være i stand til at spille i skolens forskellige klasseorkestre.

Orkesterundervisningen er obligatorisk i hele skoleforløbet. Det sker dog, at der er elever som af den ene eller den anden grund ikke har gennemført instrumentalundervisningen og derfor ikke kan spille i overskoleorkesteret. Afhængig af den aktuelle situation vurderer lærerne hvert skoleår hvilke muligheder, der skal tilbydes disse elever.

*Melodien er skønhedens princip,
rytmen er styrkens princip,
harmonien er kærlighedens princip*

Musikundervisningens hensigt

Det egentlige mål med musikundervisningen er at udvikle og harmonisere sjælekræfterne. Hele følelseslivet får en stor og righoldig verden at leve, udfolde og udtrykke sig i, viljen plejes og styrkes gennem den gentagne og vedholdende øvning på instrumentet, men også fantasi og tanke bliver levendegjort og belivet gennem især det melodiske stof.

At spille i orkester handler hovedsagligt om sammenspillet, om at lytte til hinanden, om at omgås hinanden på et andet plan end i dagligdagen. Oplevelsen af fællesskab samt opmærksomhed og hensyntagen til de øvrige kommer tydeligt til udtryk ved sammenspil.

I orkesterspillet kan man – noget forenklet sagt - have tre roller. Man kan enten spille solo, altså have den bærende og mest fremtrædende melodi, eller man kan akkompagnere, dvs. have en ledsagende stemme, som sammen med andre akkompagnerende stemmer skal underordne sig solostemmens melodiske frasering og dynamik eller man kan have pause, hvor man retter opmærksomheden på de øvrige musikere, for igen at kunne komme ind i orkesterklangen med den rette karakter, nuance og tempo. Som udøvende i orkester veksler man hele tiden mellem disse tre områder.

Denne evne til at kunne vurdere sin plads i sammenhængen vil udvikle sig til hvad man kan kalde en social fleksibilitet, altså evnen til at iagttage hvornår det er vigtigt at skifte fokus i de opgaver vi er i gang med.

Oftentimes vil eleverne opleve at orkesterstemmen kan være mindre kompliceret end hvad den enkelte kan alene på sit instrument. I musikken mødes man i et fællesskab og i musikundervisningen stræber vi efter at den enkelte kan opleve sig som en del af en helhed. Man må øve sig i at høre hvad de andre spiller for der igennem at forstå det meningsfulde i sin egen stemme. For at komme til dette høje, men ikke uopnåelige ideal, må man være fortrolig med sin stemme.

Her kommer det individuelle arbejde med at lære sit instrument ind: Den individuelle udfordring og mulighed for udvikling ved at lære at beherske et musikinstrument er utrolig omfattende. Motorikken skal udvikles, klangfornemmelsen styrkes, tålmodigheden øves, lytteevnen skærpes, vedholdenheden prøves og mange andre egenskaber bliver udviklet under den årelange proces det er, at lære at spille et musikinstrument.

Når den første begejstring over ens instrument har lagt sig og eleverne måske i mellemskolen bliver konfronteret med deres egen manglende øvning, kommer det tydeligt frem at det både kræver en vis viljeskraft og også viljesudfoldelse at øve sig jævnlige og målrettet på et instrument.

I orkesterspillet opøves individuelle og sociale evner: den enkelte skal bruge og koordinere mange sanser og samtidig skal hver enkelt lytte og forholde sig til de andre og derved være medvirkende til at der opstår en harmonisk helhed. På den måde skabes og opleves et fællesskab, der ikke er forbundet med tale som benyttet kommunikationsmiddel. Det er den meget værdifulde og efterspurgte evne empati, der således udvikles i orkesterfaget.

At være aktivt udøvende på musikkens område giver mulighed for at være langt mere bevidst om hele musikkens væsen end hvis man blot er en mere "passiv" musikforbruger. Efter endt skolegang vil vi så forhåbentlig have musikalsk engagerede medborgere, parate til kritisk at gå ud og vælge i det store musikalske supermarked, og frem for alt selv være en aktiv del af musikkulturen.

Den ungarske musikpædagog Zoltan Kodaly skrev i 1941, at vi må vise børnene, at det er godt at synge, men at den virkelige belønning kommer til dem, der synger, føler og tænker sammen med andre. Det er virkelig harmoni!

På Steinerskolen bruges musikken – herunder kor- og orkesterundervisningen - således som et dannelsesfag. Med dannelse menes her de muligheder omgivelserne giver børnene og de unge mennesker for at udvikle deres potentialer: kognitive, praktiske, kunstneriske, intellektuelle, sociale mm.

Gennem blandt andet musikundervisningen forsøger vi at skabe grundlag for at eleverne, ud fra deres iboende evner, kan udvikle sig til frie, hele og livsduelige mennesker.

Hvor sproget hører op, begynder musikken.
Hoffmann.

Undervisningsplan for musik

1.-3. klasse generelt:

Musikken og sangen benyttes i forbindelse med aktivering af børnenes naturlige bevægelsesglæde, idet børnenes bevægelse naturligt knyttes sammen med musikkens udtryk. Dette kommer særligt til udtryk i sanglege.

Musikken indgår som en integreret del af hele undervisningen og sang og musik gennemstrømmer undervisningen i løbet af hele skoledagen.

I de første skoleår skal eleverne gerne opleve en glæde ved musik og en umiddelbar lyst og begejstring for at synge og spille i fællesskab med den øvrige klasse.

De første skoleår lærer eleverne primært gennem efterligning, og dette princip bruges også i tilegnelsen af de musikalske elementer.

Eleverne modtager ikke individuel undervisning på pentatonfløjte, men eleverne øver fælles i klassen. Denne undervisning foregår dagligt i hovedfagstimen.

1. klasse:

Der synges enstemmigt i klassen, først og fremmest enkle melodier baseret på den pentatone skala, men også enkle sange fra den righoldige danske børnesangskultur.

Der synges morgensang, i fremmedsprogsundervisningen, før spisning og der synges sanglege evt. i forbindelse med skoleårets eventyrstof. Eleverne introduceres for den pentatone fløjte (et blokfløjteligende instrument).

2. klasse:

Den enstemmige sang- og musikudøvelse fortsætter, nu med større fokus på at lytte til hinanden for at styrke fælles intonation, vejtrækning, begyndelse og afslutning.

Elevernes opmærksomhed i legende musikalsk udfoldelse øves ved eksempelvis små melodiske ekko-lege på fløjte eller klappede rytmer. Der arbejdes med polariteter i musikken: højt/dybt – solo/hele klassen – lytte/spille – synge/spille

3. klasse:

Den pentatone fløjte erstattes af den diatoniske sopran-blokfløjte. De pentatone musikstykker erstattes af musik baseret på diatoniske skalaer, i første omgang kirketonearter, senere dur- og moltonearter.

I forbindelse med at sopranfløjten introduceres stifter eleverne bekendtskab med nodenavne, tonernes placering på fløjten og evt. i løbet af skoleåret en begyndelse i nodelæsning.

Eleverne modtager strygerundervisning i ugentlige holdtimer og en fælles klassesstime. Derudover har de musiktime, hvor både sang og instrumentalspil indføres, samt enkle kanons.

4.- 6. klasse generelt:

Efter 3. klasse arbejdes der med en opøvelse af færdigheder og evner både indenfor den instrumentale beherskelse, men der stilles også krav i samspillet med andre. I det hele taget kan der fra 4. klasse arbejdes mere bevidst med de musikalske elementer.

Selv om nodelæsning indføres og fremmes i 4. -6- klasse øves det også stadig at spille efter gehør, dvs. at spille en i forvejen kendt melodi uden et foreliggende nodebillede.

Blokfløjtespil og sang foregår i hovedfagstimen, mens orkester- og korundervisningen foregår i egentlige orkester- og kortimer. Den individuelle instrumentalundervisning varetages af faglærere på de forskellige instrumenter.

4. klasse:

Der indføres en ugentlig musiktime, hvor især nodelæsningen øves mere målrettet. Der er særlig fokus på rytmelæsning.

Altblokfløjten introduceres, eventuelt kun for en del af klassens elever
Flerstemmige (2- og 3-stemmige) stykker spilles på blokfløjte
Der synges 2-stemmige satser

5. klasse:

En egentlig korsangstime med stemmeopvarmning og stemmetræningsøvelser indføres

Et arbejde med klasseorkester bestående af flere forskellige orkesterinstrumenter påbegyndes.

Undervisning på elevernes individuelt valgte instrument påbegyndes.
Der danses folkedans fra flere lande, særligt de nordiske lande.

6. klasse:

Undervisning i klasseorkester fortsættes.

I forbindelse med klasseorkesteret arbejdes der med små grundlæggende øvelser i hørelære og teori.

Undervisning i kor med indledende stemmedannelse fortsætter, satserne bliver mere krævende og antallet af stemmer øges.

De forskellige nøgler og transponerende instrumenter introduceres

7.-12. klasse generelt:

En stor del af musikundervisningen og musikoplevelsen forgår i orkester- og kortimerne, hvor eleverne gerne skal nå frem til en oplevelse af at være aktive og vigtige medskabere af en musikalsk helhed udtrykt gennem instrumenter eller sang.

7. klasse/ 8. klasse:

Sange med enkle herrestemmer, der tager hensyn til drengenes stemmeskift. Repertoiret i kor og orkester kan udvides med stykker af mere rytmisk og populær karakter: negro spirituals, ragtimes, filmmusik og lignende.

Orkesterklangen bliver fyldigere og mere nuanceret da der typisk vil være to klasser, der spiller sammen i det såkaldte "mellemskoleorkester"

Der arbejdes mere med musikalske udtryk: tempo (hurtigt/langsomt, accelerando/ritardando), nuancering (kraftigt/svagt, crescendo/diminuendo), karakter (voldsomt, luftigt, energisk, bredt, markeret, majestætisk osv.) og andre musikalske udtryk, der understreger musikkens karakter.

9.-12. klasse:

Korsatser i forskellige stilarter, primært 4-stemmige satser for sopran, alt, tenor og bas. 9.-12. klasse synger sammen i skolens overskolekor.

Orkesterarbejde i skolens overskoleorkester bestående af 9.- 12. klasse. Orkesteret spiller mere avancerede satser i forskellige stilarter, også gerne rytmisk komplicerede værker, og meget gerne et værk af en af de helt store klassikere.

Slutmål:

Efter 12. klasse skal eleverne have tilegnet sig færdigheder, som gør dem i stand til at deltage i mere kompliceret kormusik med SATB-besætning. medvirke i orkestermusik for primært symfonisk besætning i forskellige stilarter: klassisk, folkemusik, populærmusik, filmmusik mm.

danne sig et billede af et musikstykkets forskellige elementer: taktart, instrumentering, rytmisk forløb, harmonisering, melodiforløb og eventuelt kontrapunkt, formmæssig opbygning mm. redegøre for musikalske karakteristika ved forskellige musikformer

*Den mand, som ikke har musik i sig,
og som ikke bevæges ved klangen af søde toner,*

*er åben for forræderi, rænker og fordærv;
hans ånds bevægelser er dunkle som natten,
hans følelser er mørkeå
Stol ikke på sådan en mand!*
Shakespeare